

Projektas

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO 309 STRAIPSNIO
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XVP-879**

2026 m. d. Nr.
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2025 m. gruodžio 3 d. sprendimą Nr. SV-S-481 „Dėl įstatymo projekto išvadų“, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

Nepritarti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 309 straipsnio pakeitimo įstatymo projektui Nr. XVP-879 (toliau – Įstatymo projektas) dėl toliau nurodytų priežasčių:

1. Įstatymo projektu siekiama įtvirtinti baudžiamąją atsakomybę už vaiko skatinimą, raginimą ar kitokį įtraukimo veiksmą siekiant, kad jis pats sukurtų pornografinio turinio dalykus. Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodyta, kad dabar galiojantis Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 309 straipsnis nereglamentuoja vaikų skatinimo ar raginimo kurti pornografinį turinį, o BK taikymas apima tik tuos atvejus, kai asmuo pats tiesiogiai dalyvauja gaminant ar platinant tokį turinį. Asmenys, raginantys vaiką sukurti pornografinį turinį, dažnai išvengia atsakomybės, nes jų veiksmai nėra laikomi savarankiška nusikalstama veika. Nepilnamečių, kaip vienos iš pažeidžiamiausių visuomenės grupių, interesų, įskaitant ir jų seksualinio apsisprendimo laisvę, dorovę, apsaugai BK įtvirtinta daug atskirų nusikalstamų veikų sudėčių: BK 309 straipsnio 2 dalyje numatyta atsakomybė už disponavimą pornografinio turinio dalykais, kuriuose vaizduojamas vaikas arba asmuo pateikiamas kaip vaikas; BK 162 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta atsakomybė už vaiko išnaudojimą pornografijai; pagal BK 159 straipsnį atsakomybė kyla už vaiko įtraukimą į nusikalstamą veiką. Įstatymo projekte numatytas veiksmas – vaiko raginimas sukurti pornografinio turinio dalykus, kuriuose jis pats vaizduojamas, Lietuvos teisėje jau yra kriminalizuotas. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje dėl BK 162 straipsnio taikymo laikomasi pozicijos, kad „vaiko išnaudojimas pornografinei produkcijai gaminti yra tada, kai vaikas savo noru arba priverstinai dalyvauja pornografinės produkcijos gamyboje, kurią organizuoja kaltininkas. Terminas *išnaudojo* šiuo atveju suponuoja tam tikrą nelygiavertį santykį tarp vaiko ir suaugusio asmens (išnaudotojo), atsirandantį dėl preziumuojamo socialinio ir psichinio vaiko nesubrendimo. Vaikas įtraukiamas į bet kokią veiklą, susijusią su pornografinės produkcijos gaminimu, kurioje jis pats panaudojamas kaip objektas. Vaiko išnaudojimas pornografinei produkcijai gaminti reiškia tiesioginį vaiko dalyvavimą pornografinio pobūdžio veiksmuose. Vaikas gali būti filmuojamas, fotografuojamas ar kitomis priemonėmis užfiksuojamas pornografinėse scenose.“ (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-284/2013). Kasacinės instancijos teismo praktikoje išaiškinta, kad „išnaudojimo pornografinei produkcijai gaminti požymio vertinimas neatsiejamas nuo kaltininko

(išnaudotojo) ir nukentėjusiojo (išnaudojamojo) tarpusavio santykio vertinimo. Vien tas faktas, kad vaikas buvo užfiksuotas (nufilmuotas, nufotografuotas ar pan.) pornografinio turinio medžiagoje, savaime nesuponuoja, kad jis buvo išnaudojamas pornografiniai produkcijai gaminti BK 162 straipsnio prasme. Kiekvienu atveju, sprendžiant dėl išnaudojimo požymio, turi būti įvertinta visuma aplinkybių, tokių kaip kaltininko ir nukentėjusiojo bendravimo pobūdis, intensyvumas, ankstesnė patirtis, giminystės, socialiniai, pedagoginiai, profesiniai ar kitokie ryšiai, tarpusavio subordinacija, galimas priklausomumas, psichinė branda ir kt. Be subjektyvių kaltininko bei nukentėjusiojo savybių, privalu įvertinti konkretaus pornografinio turinio pobūdį – kiek pornografinio turinio vienetų buvo pagaminta, kokia jų apimtis, trukmė, detalumas, atsižvelgti į jų formą, gamybos būdus bei kaltininko veiksmus, jų pavojingumą. <...> ir nesisteminis, neverisliškas ir vienkartinis vaiko išnaudojimas pornografiniai produkcijai gaminti gali būti laikomas nusikalstama veika BK 162 straipsnio 1 dalies prasme, jeigu nukentėjusysis, pavyzdžiui, panaudojant fizinį ar psichinį smurtą ar pasinaudojant jo priklausomumu, priverčiamas ar už atlygį sutinka dalyvauti kuriant pornografinį filmą (produkciją), yra apsvaiginamas ar kitaip aiškiai pasinaudojama jo subjektyviu situacijos nesuvokimu (dėl mažametystės), gaminamos produkcijos tikslas yra pelno siekimas ir pan.“ (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. kovo 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-56-594/2023). Taip pat ir pagal BK 309 straipsnio 2 dalį šio nusikaltimo subjekto požymius atitinkantis asmuo atsakytų visais atvejais, jeigu įgytų pornografinio turinio dalykų, juos laikytų ar atliktų kitus šio nusikaltimo sudėties požymius sudarančius alternatyvius veiksmus su pornografinio turinio dalykais, kuriuose vaizduojamas vaikas arba asmuo pateikiamas kaip vaikas, nepriklausomai nuo to, ar tokią medžiagą šis asmuo būtų gavęs iš paties vaiko, ar būtų pats pagaminęs (pvz., nufilmavęs, nufotografavęs ir pan.). Kasacinės instancijos teismo formuojamoje praktikoje aiškiai nurodoma, kad „Lietuvoje yra absoliučiai draudžiama disponuoti pornografinio turinio dalykais, kuriuose vaizduojamas vaikas arba asmuo, pateikiamas kaip vaikas, įskaitant ir tokių dalykų įgijimą ir laikymą“ (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. vasario 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-20-976/2022 ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. birželio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-206-719/2022). Įvertinus Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodytus argumentus, tai, kokį konkrečiai elgesį Įstatymo projektu siūloma kriminalizuoti (vaikų įkalbinėjimą, skatinimą ar kitokią veikimą, kad vaikai patys sukurtų pornografinio pobūdžio turinį), galima laikyti, kad siūlomas kriminalizuoti elgesys jau patenka į BK reguliavimo sritį.

2. Į nacionalinę teisę perkeltant 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/93/ES dėl kovos su seksualine prievarta prieš vaikus, jų seksualiniu išnaudojimu ir vaikų pornografiją, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2004/68/TVR, (toliau – Direktyva) nuostatas, buvo atlikti BK pakeitimai kriminalizuojant seksualinės prievartos prieš vaikus veikas, vaikų seksualinio išnaudojimo, pornografijos ir ryšių su vaikais mezgimo seksualiniais tikslais srityse. Įvertinus poreikį tikslinti Direktyvos nuostatas, Europos Sąjungos Taryboje 2024 m. gruodžio 13 d. buvo patvirtintas bendrasis požiūris dėl Direktyvos keitimo pasiūlymo (išdėstymo nauja redakcija). Šiuo metu vyksta trišalės Europos Sąjungos Tarybos, Europos Komisijos ir Europos

Parlamento derybos tikintis, kad greitu metu bus pasiektas kompromisas ir patvirtinta naujos redakcijos Direktyva. Patvirtinus pakeitimus turės būti atlikta sisteminė BK nuostatų, susijusių su nusikalstamomis veikomis vaikų seksualinio išnaudojimo ir seksualinės prievartos, pornografinės produkcijos (susijusios su vaikų seksualiniu išnaudojimu) gamybos ir vaikų viliojimo seksualiniais tikslais srityse, analizė ir tikslinimas.

Ministras Pirmininkas

Teisingumo ministras